

Πρέπει να πούμε κατ'αρχή, ότι η Ελένη Βοΐσκου κατόρθωσε να μεταλαμπαδεύσει στο βιβλίο της όλη της την αγάπη και τον θαυμασμό για τον Νίκο Νικολαΐδη - τον Κύπριο, που ξεχώριζε, όπως λέει, αμέσως απ'όλους τους άλλους σαν ένας καλλιτέχνης. Δεν θα ξεχάσω την συγγραφέα, όταν την πρωτογνώρισα στην Αθήνα στην περίοδο μετά την τραγωδία, με πόσο πάθος μου μιλούσε για το Νικολαΐδη, που τον είχε ζήσει από κοντά στην Αίγυπτο και πόσο πολύ το επιθυμούσε να μεταφέρει σε συγκεντρώσεις των Κυπρίων φοιτητών τις πλούσιες εμπειρίες της από την γνωριμία εκείνη. Αργότερα μας είχε γράψει και μας είχε ενημερώσει για την έρευνα πουκανε για την ζωή του Νικολαΐδη και θυμάμαι πως την είχαμε φέρει σ'επαφή με πρόσωπα που θα μπορούσαν ίσως να βοηθήσουν. Κι'ήταν ευχάριστη η έκπληξη μου όταν ο κοινοτάρχης της Βάσας Κοιλανίου ~~(όχι Κοιλανίου όπως παραδρομή πέρασε στο βιβλίο)~~ μου είπε πως πήρε επιστολή από την Ελένη Βοΐσκου που του ζητούσε πληροφορίες για τον Βασιώτη πατέρα του Νικολαΐδη.

Χτύπησε δηλαδή όλες τις δυνατές πόρτες η Ελένη Βοΐσκου για να συγκεντρώσει το υλικό της που πρέπει να πούμε είναι άφθονο σε βαθμό που να νιώθεις κάπου - κάπου πως βαραίνει. Εξ'άλλου και η ίδια το αναγνωρίζει. Κάπου λέει: "Απερίσπαστα θα έδινα μια ολοκληρωμένη μελέτη για το έργο του συγγραφέα χωρίς τον φόρτο που μου επέβαλαν η άγνοια του Νικολαΐδη, οι σοβαρές λαθεμένες πληροφορίες και συχνά η καιιοποίηση του". (σελ. 125)

Εμείς πάντως ^{εσπρήσαμε} ~~εραβόσαμε με προσοχή~~ το βιβλίο που φτάνει τις 500 σελίδες, ~~και ζήτησε να δούμε βασήμα για τους μεγάλους της Νικολαΐδη~~ και βρήκαμε και μέσα αιόμη στην κάποια αταξία στην αρχιτεκτονική του, που την υπαγορεύει αυτή ακριβώς η συνεχής αναφορά σε αφηγήσεις τρίτων, συγγενών, φίλων, κριτικών κλπ. κλπ. αλλά και ο τρόπος γραφής του, βρήκαμε λέω να ξεπροβάλλει ζωντανή η μορφή αυτού του Μεγάλου των Κυπριακών Γραμμάτων.

Στο βιβλίο υπάρχει και σωρεία πληροφοριών για το Νικολαΐδη, υπάρχει όμως και προσπάθεια ανάλυσης του έργου του, τοποθέτησης και αξιολόγησης του.)

Τόσο ψηλό είναι το βάθος πάνω στο οποίο τον τοποθετεί που ~~τολίμησά προβλέπει η βιογράφος του~~ ^{προβλέπει} πως... σε μια σοσιαλιστική κοινωνία ο Νικολαΐδης θάχει μεγαλύτερη απήχηση από τον Καβάφη.

Πίστευε ο Νικολαΐδης στην "ανθρωπιστική κατεύθυνση" της τέχνης, στην ηθική της επίδραση πάνω στην κοινωνία. Ταυτόχρονα κάνει εντύπωση στο έργο του η "χρησιμοποίηση της διαλεκτικής μεθόδου". "Είναι εχθρός, αντίμαχος της άρχουσας τάξης, του πολέμου, της αδικίας".

Ο Γιάννης Λέφνης που πρόσφερε και τις διηγήσεις του μαρτυρίες στην Βοΐσκου για το βιβλίο της, υπογραμμίζει με ιδιαίτερη έμφαση στις "Ρίζες" ^{των} ιδεολογικά προοδευτικό ρόλο που διαδραμάτισε ο Νικολαΐδης στην Λεμεσό, όπου είχε πάει το 1919 όντας ήδη αρκετά γνωστός στην Αθήνα σαν διηγηματογράφος και ζωγράφος. Ήταν τόσο έντονη η προσωπικότητα του και τόσο βαθειά η πίστη του στις σοσιαλιστικές ιδέες που επηρέασε, σύμφωνα με τον Λέφνη, άμεσα πολλούς νέους όπως λ.χ. τον Χριστόδουλο Χριστοδουλίδη που αργότερα έγινε ανώτατο, ηγετικό στέλεχος του ΚΚΕ.

Η Ελένη Βοΐσκου, παραθέτει άφθονα στοιχεία που πείθουν για το πόσο πρωτοπόρος πολιτικά και ιδεολογικά ήταν ο αγαπημένος της φίλος. Πρωτοστατούσε στις κινητοποιήσεις για την Κύπρο, ^{είναι υπαρκτός} τόνομα του βρίσκονταν στην πρώτη σειρά ~~αγώνων~~ ενάντια στις διώξεις του πνεύματος, ήταν κατηγορηματικά ενάντια στην δικτατορία του ~~Μεταξά~~ σε βαθμό που αρνούσαν να στείλει βιβλία του στην Ελλάδα στα χρόνια εκείνα. Πάνω απ' όλα όμως το έργο του, τα διηγήματα και τα μυθιστορήματα του, τα διαπερνά το έντονο κοινωνικό στοιχείο. Την ζωή την κυτάζει ολόγεια στα μάτια, μ' ένα δυναμισμό κι ένα νεύρο πρωτόγνωρο. Ίσως γιατί η ίδια η ζωή, η σιληρή η βιοπάλη, οι προσωπικές εμπειρίες σ' όλο τους τον πλούτο υπήρξαν ο μεγάλος του δάσκαλος μια και τα θρανία, ορφανός όντας κι "ανεπίδεικτος μαθήσεως", όπως είπαν, τα εγιατέλειψε πρώτου και τελειώσει το δημοτικό.

Δούλεψε βιβλιοδέτης, αγιογράφος, ταξείδεψε σ' απίθανους τόπους (καλά - καλά στοιχεία για όλ' αυτά τα ταξίδια δεν υπάρχουν), κι' όλος κεραίες συγκέντρωνε ότι τούριχνε η ζωή στον δρόμο του. Το δεύτερο του σπίτι ήταν η "τρισευλογημένη Αίγυπτος".

Σαν διηγηματογράφος ο Νικολαΐδης είχε ανοίξει νέους δρόμους στην Ελληνική λογοτεχνία. Τον είχαν χαρακτηρίσει τον πρώτο νεοέλληνα ευρωπαϊό διηγηματογράφο κι' ο Σικελιανός είχε εκφράσει την ευχή να ^{γράψει} ο ίδιος μερικά από τα διηγήματα του.

Το "Βιβλίο του Μοναχού (1951) είχε χαρακτηριστεί "το ωραιότερο και μεγαλύτερο βιβλίο της πνευματικής μας παραγωγής". "Είδα - είχε γράψει τότε ο Τεύκρος Ανθίας - στο βάθος (του βιβλίου) την επανάσταση".

Για' τα ^{Τρία Καρτιά} (1948), που θεωρείται το πιο αντιπροσωπευτικό του μυθιστόρημα, η Μυρτιώτισσα είχε πει πως ήταν "το πιο αληθινό, το πιο ανθρώπινο βιβλίο" που έχει διαβάσει.

Κάπου η Ελένη Βοΐσιου προσδιορίζει ως εξής το Νίνο Νικολαΐδη: "Κλασσιός, ρωμαντιός, λαϊός, σχεδόν πάντα σαφής, βαθύς, λυριός, στοχαστής, μοντέρνος, πολύπλευρος." Και κάπου αλλού: "Όντας αισιόδοξος και λάτρης της ζωής περιγράφει την απαισιοδοξία, την απόγνωση, την τραγικότητα."

Δεν προχωρεί φυσικά το κείμενο της Βοΐσιου σε πολύ βαθειές τομές και το γιατί το εξηγά → δίνει όμως τόσα όσα χρειάζονται για να ορθωθεί μπροστά μας ολοζώντανη αυτή η μυθική από μιας πλευράς μορφή των Κυπριακών Γραμμάτων που είναι δυστυχώς τόσο λειψά γνωστή στον τόπο που τον γέννησε και που τόσο τον αγαπούσε σε σημείο που πρόσθετε στ' όνομα του την λέξη "Κύπριος".

Είναι χαρακτηριστικό το ότι ο περυσινός χρόνος πούταν ο χρόνος των 100 χρόνων της γέννησης του ~~1910~~ πέρασε χωρίς καμιά ιδιαίτερη ειδήλωση στο νησί του. Κάτι προγραμματίστηκε ^{μόνο} απ' ό,τι αντιλαμβάνομαι από τον Δήμο Λεμεσού. Δεν είναι όμως αριετά αυτά. Η Ελένη Βοΐσιου τονίζει στο βιβλίο της την ανάγκη ν' αναληφθεί κάποια εισπρατεία για την συγέντρωση του υλιού που υπάρχει και είναι αισιόδοξο στα χέρια συγγενών, ιδιωτών και άλλων και που σχετίζεται με το Νικολαΐδη. ^{Προ-}
^{λω' ειλη αρα'} Ένα μεγάλο μέρος του αρχείου Νικολαΐδη και μια σειρά πίνακες του παρέμειναν δυστυχώς στην Δημοτική Βιβλιοθήκη Αμμοχώστου.

Πρέπει να ομολογήσω ότι το βιβλίο της Ελένης Βοΐσιου για το Νίνο Νικολαΐδη, πούρθε παρεπιμπτόντως μετά το βιβλίο της άλλης καλής του φίλης της Ευγενίας Παλαιολόγου - Πετρώνδα, το δέχτηκα σαν μια πρόκληση. Πρόκληση γιατί κι' εμείς σαν ^{κυπριακή} καλύτερη διανόηση δεν κάναμε ^{κίνημα} το προεπόμενο για ένα δημιουργό τέτοιας ολιής όπως είναι ο Νικολαΐδης, ένα δημιουργό ενταγμένο με τις πεποιθήσεις του και το έργο του ^{στον} ^{κοινωνικό} χώρο της κοινωνικής προόδου.

ΠΑΝ ΠΑΘΟΝΙΔΗΣ